

TURIZM SOHASIDA RELATSION MA'LUMOTLAR BAZASINI YARATISH

Mirzayev Ural Namozovich

TerDU, Kompyuter tizimlari va ularning dasturiy ta'minoti (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimi (MBBT) - ma'lumotlar bazasining ma'lumotlarini boshqarish funksiyasini bajaruvchi, ma'lumotlar bazasini tashkil qilish, ishlashni ta'minlash va rivojlantirishning til va dasturiy ta'minotining majmuasidir. MBBT ni qo'llash ma'lumotlar bazasiga qo'yilgan talablarni bajarishga ketadigan mehnatni keskin kamaytiradi va ulardan to'lig'icha foydalanishni ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: Ma'lumotlar bazasi, ma'lumotlarni aniqlash, makroslar, so'rovlar tili, Tarmoqli MBBT.

MBBT quyidagilarga imkon beruvchi dasturiy vositalar to'plamidir:

- ma'lumotlarni aniqlash va amallar bajarish tili vositalari bilan foydalanuvchini ta'minlash;
- ma'lumotlar modelini qo'llab-quvatlashni ta'minlash;
- aniqlash, yaratish va mantiqiy ma'lumotlar bilan amallar bajarishni ta'minlash;
- ma'lumotlarning himoyasini va yaxlitligini ta'minlash.

MBBT ning asosiy vositalari quyidagilar:

- ma'lumotlar bazalari tuzilmalariga topshiriq berish vositalari;
- berilgan sharoitlarda ma'lumotlarni tanlash uchun so'rovlar yaratish va ularni qayta ishlash bo'yicha operatsiyalar bajarish vositalari;
- qulay ko'rinishda natijalarni bosmaga chiqarish uchun MBdan hisobot yaratish vositalari;
- til vositalari, ya'ni makroslar, so'rovlar tili (masalan, SQL) va boshqalar.
- ma'lumotlar bazalari bilan ishlash turli operatsiyalarni yagona texnologik jarayonga birlashtirishga imkon beruvchi foydalanuvchi tomonidan qo'shimcha dasturlar yaratilishi mumkin bo'lgan vositalar.

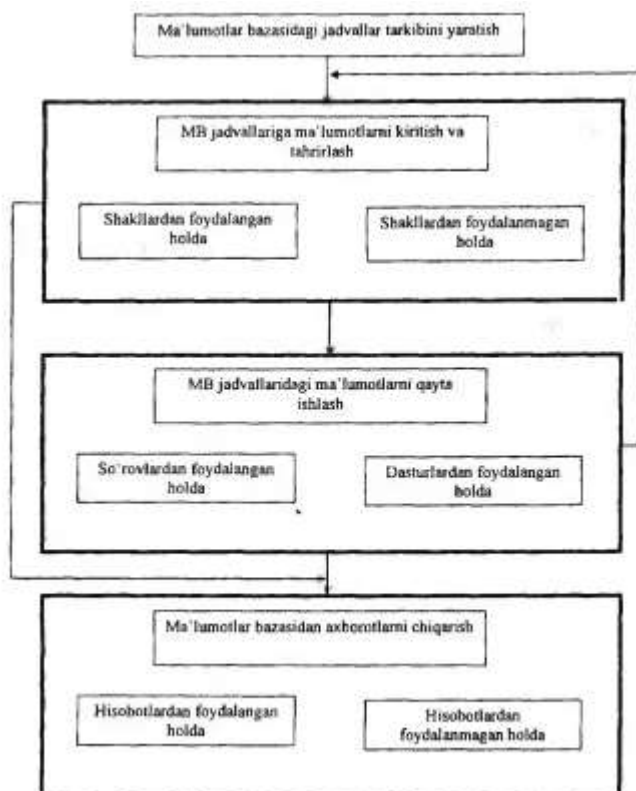
Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimining asosiy xususiyatlari bevosita ma'lumotlar bazasiga taalluqli deb hisoblanadi va u quyidagilardan iborat:

- ma'lumotlarni bir marta kiritish;
- ma'lumotlarning bir-biriga zid emasligi;
- ma'lumotlar bazasining yaxlitligi;
- ko'p jihatli kirishning mumki'nligi;
- ma'lumotlarni har xil tanlash va ulardan foydalanuvchining turli topshiriqlari va dasturlaridan foydalanish;
- avariya holatlari, apparat va dastur nosozligi, foydalanuvchining xatosidan ma'lumotlarni himoya qilish va tiklash;
- mijozlarning ruxsatsiz kirishini cheklash vositalari yordamida ma'lumotlarni himoya qilish;
- ma'lumotlar bazasini hajm va vaqt tavsifi orqali qayta tashkil etish;
- talab bo'yicha axborotlarni ma'lumotlar bazasidan chiqarib olish va hisobot shaklida taqdim etuvchi talablar tilining mavjudligi.

Tarmoqli MBBT. Ma'lumotlar bazasi ko'p foydalanuvchilarga kerak bo'lgan ma'lumotlardan iborat bo'ladi. Shu bois, lokal kompyuterlar va tarmoqda ishlaydigan kompyuterlar uchun MBBT har xil bo'ladi. Chunki tarmoqda MBBT turli foydalanuvchilarni ma'lumotlar bazasiga kirishning cheklanganligini kuzatadi va ma'lumotlarning himoyasini ta'minlaydi. Ma'lumotlar bazasini yaratish bosqichlari texnologiyasini aniq tasvirlab olish kerak. Bular:

- ma'lumotlar bazasidagi jadvallarning tarkibini yaratish;
- jadvallarga ma'lumotlarni kiritish va tahrirlash;
- jadvallardagi ma'lumotlarni qayta ishlash;
- ma'lumotlar bazasidan axborotlarni chiqarib olish.

Sxematik ravishda ushbu texnologiyani quyidagicha tasvirlash mumkin:

Turizm korxonalarini uchun ma'lumotlar bazasini yaratish. Har qanday kompyuter axborot tizimining asosini fayl tashkil qilib, bu faylda tarkib va xususan ma'lumotlar ajratiladi. Misol uchun iste'molchi obyekti tarkibini ko'raylik.

Tarkib
Iste'molchi nomi
Manzil
Telefon

Ma'lumot
O'ral Mirzayev
Termiz
901234567

Tarkib bilan ma'lumot orasidagi asosiy farq shundaki - tarkib o'zgarmaydi, ma'lumot esa har bir kiritishda o'zgaradi. Ma'lumot qismi, masalan 'Termiz' - bu maydon, 'manzil' esa bu maydonni aniqlovchi belgidir. Barcha maydonlar to'plami:

O'ral Mirzayev

Termiz

901234567

esa yozuvni tashkil qiladi. Demak, faylga endi shunday ta'rif berish mumkin - fayl bu barcha saqlanayotgan yozuvlar to'plamidir. Asosan uch turdagi maydonlardan foydalanishadi:

- 1) matnli - chap chet bo'yicha to'g'rilangan istalgan belgilar bo'lib, ular matn ko'rinishda saqlanadi. Belgili maydonlar ustida hech qanaqa hisoblashlar amalga oshirilmaydi;
- 2) sonli - faqat sonlar saqlanadi, o'ng chet bo'yicha to'g'rilanadi. Hisoblashlar faqat sonli maydonlar ustida bajariladi;
- 3) mantiqiy - faqat bitta belgidan iborat:
 - a) T,t,Y,y - mantiqiy 'rost' qiymat uchun;
 - b) F,f,N,n - mantiqiy 'yolg'on' qiymat uchun.

Ma'lum tarkibli fayllarni tashkil qilish uchun quyidagilarni aniqlash lozim: qanday maydonlar ishlatiladi, bu maydonlarga qanday nomlar berish lozim, ular qaysi turdagi ma'lumotlarni saqlashlari lozim. Masalan, turistik tashkilot xarajatlari yozuvlari faylini tashkil qilish uchun quyidagi maydonlarni kiritish mumkin:

- ❖ tur nomi;
- ❖ gid;
- ❖ turistlar soni;
- ❖ tur qiymati, so'm;
- ❖ boshlanish sanasi.

Bu yerda faqat ikkita maydon sonli qiymatga ega: 'turistlar soni' va "tur qiymati, so'm"

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Safayeva S.R. Mehmonxona xo'jalig in i tashkil etish. 0 'quv qoilanm a. T.: TDIU, 2011,299 b.
2. Collins G. R., Cobanoglu C., Bilgihan A. Hospitality Information Technology: Learning H ow to Use It. Kendall. Hunt Publishing Company.USA, 2013, 405 p.
3. Макарова Н.В., Волков В.Б. Информатика: Учебник для вузов. - СПб.: Питер, 2011, 576 с.
4. Информационное обеспечение туризма: учебник / Н.С.Морозов, М.А. Морозов, А.Д. Чудновский, М.А. Жукова, Л.А. Родигин. - М.: Федеральное агенство п о туризму, 2014. - 288 с.
5. М.А.Морозов, Н.С.М орозова «Информационные технологии в социально-культурном сервисе и туризме. Оргтехника.» - 3-е изд., стер. - М .: Издательский центр «Академия», 2005, 240 с.

6. Библиотека туристической и экономической литературы/
<http://tourlib.net/lib.htm/>
7. Информационные технологии в туризме [Elektron resurs]/ Manzil:
<http://tourlib.net/lib.htm/>
8. Xalqaro turistik tashkilotning kutubxonasi / <http://www.e-unwto.org/>